

A KOMMUNIZMUS ÁLDOZATAI

II. RÉSZ

Mire fogsz leginkább emlékezni a mai iskolai napról?

.....
.....

Melyik feladat tetszett a legjobban?

.....
.....

Milyen új információkat, ismereteket szereztél ma?

.....
.....
.....

Húzd alá azt a megállapítást, amelyik a leginkább kifejezi a te véleményed!

Szívesen ünnepelnék így a többi ünnepnapon is. / A mai nap nagyon tanulságos volt számomra.

Néhány ismeretet szereztem ma. / Volt néhány érdekes és néhány gyenge feladat ma.

Inkább moziba mentem volna. / Unatkoztam a legtöbb feladat alatt.

A rendes tanítási órákat jobban szeretem. / Ennek az emléknaphoz nem volt értelme.

Volt olyan feladat, ami kínos, vagy nehéz volt számodra? IGEN – NEM

Ha igen, miért?

.....

Ha te döntenél, akkor jövőre hagyományos megemlékezést tartanál, vagy a maihoz hasonló foglalkozást?

Miért?

.....

.....

Van-e valamilyen fontos közölnivalód, üzeneted, véleményed a mai emléknaphoz szervezői számára?

.....

.....

.....

15/2a A SZOVJET TÁBORVILÁG SZEMELVÉNYEK

A szovjet kényszermunkatáborok egyik legpusztítóbb újítása volt: az éhhalál szintjére megállapított büntető fejadagok szisztémája. A munkateljesítmény és az élelmezés összekapcsolásának egyszerű ötlete persze korántsem volt eredeti vagy idegen a bolsevizmustól, hisz már Lenin megfogalmazta: „Aki nem dolgozik, ne is egyék”.

A Sztálin által bőszen szorgalmazott Fehér-tenger–Balti-tenger csatorna megépítése – utóbb jószerint fölöslegesnek bizonyult létesítmény – igazi propagandavállalkozás volt, amely büszkén kapcsolta össze a szovjet iparosítás és a büntetve nevelés szent ügyét. „A változó természetben az ember is megváltoztatja önmagát” – hirdették a GULAG népszerűsítői.

A nagyipari keretek között lebonyolított tömegmészárlások mellett ekkortájt épült ki a GULAG börtönállam, amelyre évről évre fontos népgazdasági feladatok teljesítése várt. Az amúgy mindvégig lomha és ráfizetéses börtönipari komplexum a gazdaságfejlesztés motorjává vált, s egyúttal magára vette a birodalmi végvidékek benépesítésének gondját is.

A börtönigazgatóság által gyakorta tevőlegesen is támogatott haramiauralom, azaz a gyilkosságért, rablásért letartóztatottak uralma majdnem oly nagy akadálya volt a politikai foglyok túlélésének, mint az éhség, a fagy vagy éppenséggel az embertelen higiénias állapotok. Az egyénileg legáltalánosabb túlélési stratégiát a lógás, a munkanorma meghamisítása jelentette. A feljebbvalókkal való együttműködés, a besúgóvá válás ugyancsak a túlélés reményével kecsegtetett.

*Forrás: László Ferenc cikke a Magyar Narancs 2005-06-30 számában
Anne Applebaum: A Gulag története I–II. című munkájából*

15/2b A SZOVJET TÁBORVILÁG SZEMELVÉNYEK

A CSEKA az 1920-as évek elején kegyetlen megtorló expedícióiról vált ismertté, és létrehozta a túlszűfolt börtönök mellett az első internáló és kényszermunkatábor a fehér-tengeri Szolovszki-szigeteken, messze északon. Az első időkben a tömegesen idehurcolt áldozatoknak körülbelül csak egyharmadát dolgoztatták a kolostorból átalakított láger építkezési munkálatain, kényszermunkának nevezett rabszolgaság körülményei között. A többi rabot válogatott kínzások után lötték le, vagy hagyták embertelen körülmények között lassú éhhalállal elpusztulni.

Szaporodtak évről évre a szögesdrót kerítéssel körülvett, magas őrtornyokból vigyázott barakktáborok a birodalom minden részében, de különösen a gazdag szén- és érclelőhelyek, a fejlődő ipari városok körzetében, majd a végeláthatatlan őserdőekben a fakitermelésen, a szibériai vasútvonalak építkezése mentén. A hallatlanul magas munkanorma, a napi 12 órás kényszermunka, az éhezés, a ruhátlanság, a kegyetlenül zord éghajlat tömegével szedte áldozatait. A munkatáborok kipusztult lakossága helyére mindig újabb és újabb rabszolgákat kellett szállítani.

A bírói szervek koholt vádak alapján folytatták le a koncepciók pereket. A közel negyvenezer kényszermunkatábor igazgatását a moszkvai állambiztonsági szervek épületéből intézték. Ezen 1934 júliusában felállított intézmény nevének betűrövidítése GULAG volt, magyarul: Lágerek Állami Főhatósága. Téves szóhasználat az, amikor azt mondják: a gulágokon raboskodott. Egy GULAG volt, a lágerek központi főhatósága Moszkvában, és a GULAG kényszermunka-táborokban sínylődtek a rabok, egy időben legalább 10-12 millióan, a Kola-félszigettől a Kurilli-szigetekig és Vorkutától a Kaukázusig.

A második világháború alatt a bíróságok fokozott iramban ítéleztek a vélt belső ellenségek akadályozói felett. Ezzel biztosították az emberanyagot a kényszermunkatáborok apadó létszámának feltöltésére. A háború után a német koncentrációs táborokból hazatérő volt hadifoglyok, a nyugatot látott, a rendszert bíráló elégedetlen katonák, a balti népek fiai, valamint az ukrán függetlenségi harc erdei partizánjai kerültek a GULAG kényszermunka-táborába.

Rózsás János: *Emlékezés a vörös pokolra* című műve alapján
www.gulag.hu/rozsas/

15/2c A SZOVJET TÁBORVILÁG SZEMELVÉNYEK

Sztálin, miután átvette a hatalmat 1920-ban, egészen haláláig, 1953-ig, terroruralmat gyakorolt népe felett. Szovjetunió lakossága több éhínségnek, politikai tisztogatásnak és tömeges letartóztatásnak volt kitéve. Nagy kényszermunkatábor típusok: az észak-uráli lágérendszer, ahol főleg fakitermeléssel foglalkoztak, a távol-keleti Kolima, és a sarki-uráli területek, ideértve Vorkutát. Szibéria fagyott és kopár területére küldték a politikai elítélteket. Sztálin munkatáborában milliók pusztultak el, vagy haltak éhen a hideg vagy a nehéz munka következtében. Hatalmas tervek megvalósításán dolgoztak, mint például a fehér-tengeri csatorna és a BAJKÁL-AMUR vasútvonal.

A munkatáborok megszervezése kezdetén a Fehér-tenger szigetein lévő lágerek voltak a leghírhedtebbek. KOLIMA aranybányáit akkor építették ki, amikor a lágerek száma elérte tetőpontját. Kolima nagyobb, mint sok európai ország, mint például Franciaország. Országutak ágaztak szét azokra a helyekre, ahol gazdag arany, vagy ón lerakatok voltak. Állítólag egy lágérzónában urániumot bányásztak. Szolzsenyicin szavai szerint: „Kolima megmaradt a kegyetlenség és a hideg megtestesítőjének”.

NAGYEZSDA JOFFE visszaemlékezése:

Mi szörnyen össze voltunk tömörülve a vagonban. Ha valaki fordulni akart, akkor mindenkinek egyszerre kellett megfordulni. Én nem is tudom, hogy hányan voltunk ott. Minket egy fakitermelő lágérbe irányítottak. Olyan sok lágér volt, hogy az enyémnek a száma 404-es volt. Ezekben az években mi állandóan éhesek voltunk és fáztunk, megterhelve nehéz testi munkával, mint erdőirtás, és kőtörés. Más szóval teljesen kimerülve tértünk vissza a barakkba a munkáról, hogy aztán hajnali 5 órakor megkondítsák a síndarabot a korai névsorolvasásra. Mindenkinek sorba kellett állni az udvaron a tegnapi meg nem száradt ruhában, hogy aztán minden kezdődjön előlről. A természet is ellenünk volt. Ha csak egy percre is megszűntünk dolgozni, megfagyunk volna a hidegtől. Így minden erőnket arra használtuk, hogy ne fagyjunk meg.

SZEMJON VILENSZKI visszaemlékezése:

A lágerek közönséges bűnözői élőködtek a politikai rabok hátán. A gyilkosok, rablók, betörők egyáltalán nem dolgoztak, alvilági bandákba tömörültek, és lenéztek a politikaiakat. Állandóan a „nép ellenségének” neveztek minket. Ha egy rendesebb ruhadarabot megkedveltek rajtunk, rögtön maguknak követelték.

Forrás: gulag.hu

15/2d A SZOVJET TÁBORVILÁG

SZEMELVÉNYEK

Ha a munkába hajtott 35 kg-os, éhezés és vitaminhiány miatt elevenen oszlásnak indult testű „szellemek” nem bírják tovább – az útalapba dobják őket.

Latrinából, kővé fagyott szemétdombról kotornak elő csontot, krumplihéjat. Egyesek beszámolnak arról, hogy a 35 kilós, munkára vezényelt, de szellemként ténfergő rabok a halottakat csonkítják, vagy élő társuk lesz áldozat.

Előkerültek olyan dossziék is, ahol az elítéltek életkora 4 év.

Levél, csomag nincs, tilos.

Ha egy rab megéri kiszabott büntetése végét, soha többé nem térhet haza, hanem a Szovjetunió területén kijelölt helyen kell letelepednie, és onnan nem költözhet el.

Kolima:

1600 km hosszú, halban gazdag folyó a Távól-Keleten, mintegy 300 napig jég borítja. Névadója annak a régióknak, ahol a legrettegettebb gulagos körzet működött. Egy mondás szerint ott „12 hónap tél, a többi nyár”. Adminisztratív központja Magadan város. A főként bányákban végzett rabmunkát az ide vezényelt sokmilliónyi elítélt végezte.

Szökési esély:

Nem sokkal ideérkezésünk után az egyik este, a számolást követően, nem hangzott el az 'oszolj' vezényszó, hanem a kapuőrség behozott egy lerongyolódott, csont-bőr-szőr embert. Alig tudott járni, mégis hárman kísérték, két kapuőr, meg egy kutyás... Az ismeretlen elmondta, hogy három hónapja szökött meg az egyik lágerből. Bolyongott a tajgában, de nem tudott kijutni. Az élelme elfogyott, és amikor meglátta a lágert, jelentkezett. Bordi Imre elbeszélése alapján.

Forrás: kolima.hu

15/3 AMI A LEGSZÖRNYŰBB VOLT

CSOPORTOS FELADATLAP

Idézzétek fel magatokban az óra folyamán látott képeket és az elolvasott szövegeket, majd gondoljátok át, hogy ez az egész korszak vajon milyen súlyos lelki sérüléseket okozott a szovjet társadalom tagjainak! Külön gondoljatok azokra, akik túléltek a munkatáborokat, és 1953 után új életet kezdhettek valahol, és azokra, akik nem járták meg a GULAG-ot, csak egyszerűen akkor és ott éltek!

MI VOLT A LEGSZÖRNYŰBB	
a munkatáborok túlélőinek	a társadalom többi tagjának?

15/4a A SZOCIALIZMUS SZOBRAI SZÖVEGKÁRTYÁK

A

A politikai emlékművek fogalma összetett, sokrétű kategóriát jelöl: a kimagasló szerepű, történelemformáló személyiségek tiszteletére állított portréemlékművek mellett e csoportba sorolható a szovjet befolyás alá került országokban általánosan elterjedt felszabadulási, szovjet hősi, munkásmozgalmi, partizán, mártír és antifasiszta emlékművek tömege, valamint az 1919-es Tanácsköztársaságra emlékeztető monumentumok. Az új társadalmi rendért vívott harc vezéregyéniségeinek portréemlékművei legtöbbször Lenint ábrázolták. Ma már nem áll egyetlen Lenint ábrázoló szobor sem a magyar köztereken, de néhány éve, 1989-ben még minden nagyobb város főterét a szocialista-kommunista eszmeiséget szimbolizáló bronzalak díszítette. 1965-ben avatták fel. Pátzay Pál Lenin-monumentumát Budapesten, a Dózsa György úton. A budapesti szobor végső soron egy kevés plasztikai izgalmat keltő, hosszú sima kabát, illetve eme kabáttal meghatározott portré, amelynek monumentalitását a méret, illetve a bronzalak mögött emelt hatalmas pillér, a márványlapokkal burkolt tömb érvényesíti. Ez a szoboralaknak környezetétől elválasztó teret és háttérrel biztosít, egyszersmind megteremt a kiemelkedés, a hangsúlyos megjelenés lehetőségét is.

B

Budapest és Magyarország központi, monumentális felszabadulási emlékműve a város fölé magasodó Gellérthegyre települt. Egy erődítmény zömök tömbje mellé-elé szorított, mellékalakokkal és kiemelt főalakkal, epikus fogalmazású, azaz cselekedeteket bemutató domborművekkel komponált együttesként. Kisfaludi Stróbl Zsigmond és szovjet művészek rohammunkában készült közös alkotása: a Felszabadulási emlékmű, hosszú időszakra megszabta a magyarországi felszabadulási emlékművek tematikáját, alaphangját és formai megjelenítésének módját.

Elsősorban a mellékalakok típusainak és a domborművek jeleneteinek hatását számos műben követhetjük nyomon az ötvenes és a hatvanas évtized emlékműszobrászatában. A gellérthegy-i felszabadulási emlékmű főalakja az örök dicsőség pálmáját nyújtja a hős felszabadítóknak. A talapzata előtt félmagasságban, különálló alaplapon álló, középső, zászlós katona figurája a szovjethatalom erejére, a biztos győzelemre utal. A megjelenítés didaktikus, azaz tanítói célzatú, a jelentések a jó és a rossz sekélyes ellentétpárjaira épülnek. A mű hatásfokát nem erősíthetik a központi alapzat szintén didaktikus domborművei, amelyek a szovjet–magyar kibékülést, a közös építőmunkát jelenítik meg. Mindezek fölött a csúcspont: a fellengzős pátozzal mintázott, pálmaággat tartó nőalak.

A szobor mellékalakjait elvitték, átalakították, de a szobor maradt a rendszerváltás után is.

15/4b A SZOCIALIZMUS SZOBRAI SZÖVEGKÁRTYÁK

C

1949–50-től a termelő tevékenységet végző munkást, a dolgozó parasztot jelképezni hivatott szobrok tömege készült. Az ötvenes és a hatvanas évtized munkás- és parasztábrázolásaiban – az eszményített, erőtől duzzadó, öntudatos és lelkes, tetterre kész figura megformálása mellett – csaknem minden kompozícióban hangsúlyosan jelenik meg a munkaeszköz. Így közérthetően, mintegy magyarázón illusztrálja a megjelenített alak hovatartozását, jelezve a munka fajtáját és fontosságát.

Követelményszerűen és félreérthetetlenül jelenítik meg, hogy a társadalom vezetése, a hatalom a fizikai munkát végző – elsősorban nagyipari – munkások, valamint a velük szövetségre lépő dolgozó parasztság kezében van. A vezető szerep eme ki nyilatkoztatását természetesen a munkás tematikájú szobrok felállításának pusztán ténye is hangsúlyozza. A figurákhoz kapcsolt szerszámok jobbára csak szemléltető eszközök gyanánt szerepelnek: országsherte láthatók voltak a kalapácsok, a hegesztőpisztolyok, a bányászlámpák, a kaszák és a gereblyék. Egy üzem nem akármilyen szobor felállítását vállalta, hanem a szőnyeggyár szobrát: egy szövőnőt ábrázoló kompozíció anyagi fedezetét biztosította. Az álló, erőteljes nőalak – kezében orsóval és fonállal – az ötvenes évek munkásábrázolásaival rokonítható. A szobor az úgynevezett szocialista realizmus mintapéldánya, egy igazi munkás, kihívástól nem félve, egyenesen néz a szebb jövőbe, egyenes háttal-derékkal, melyet nem tört meg a kizsákmányolás, büszkén hordozza vállán hű fegyverét, mintegy egy lehetséges munkásharc szimbólumát.

D

1950-ben már Sztálin emlékművének megalkotása volt a legaktuálisabb, legsürgetőbb feladat. 1951 decemberében már felavatták Mikus Sándor később domborművekkel koszorúzott Sztálin monumentumát a tömegdemonstrációk, felvonulások színhelyévé kiépített Dózsa György úton. A hatalmas méretű bronz Sztálin-emlékmű – amely a jóságos, higgadt, bölcs vezért jelenítette meg – az 1956-os forradalom népharagjának esett áldozatul.

A szocialista korszak egy másik tudatos gyakorlata, hogy egy-egy gyár bejárata elé, udvarára, homlokzatára az adott üzemben folyó munkát végző munkás szobrát állítják. Ez a jelenség önmagában is az ezektől a művészek nevezett alkotásoktól elvárt propagandisztikus szerep, feladat tanújele. Minden gyár, vagy a gyárak egy része saját múltját, jelenét, nagyságát, fontosságát a rá jellemző műalkotásokkal, műalkotásokban örökítette meg. A művek mondanivalójának első síkja, az alkotást meghatározó legfőbb jellemzője a propaganda.

Somogyi József Martinásza – amely ugyancsak a tematikai kánon jegyében született – hosszú évekre viszont raktárlétre kényszerült, s csak a véletlennek köszönhető köztéri elhelyezése. Somogyi József diadalmas és fáradt, méltóságteljes, szakadt ingű, de mégis fenségesen szépen megformált munkása eredetileg egy budapesti vasgyár elé készült, de a gyár igazgatója megvétózta a felállítási tervet: sovány, rongyos, fáradt dolgozó szobra nem állhat az üzem előtt.

15/5 A LÁTVÁNY HAZUGSÁGA

CSOPORTOS FELADATLAP

Idézzétek fel magatokban az óra folyamán látott alkotásokat, és gondoljátok át a következőket! Vajon milyen módon árt a művészeket a hatalom szolgálivá alacsonyító, vagy a másként gondolkodókat elnyomó diktatúra az alkotóknak, és a közönségnek? Töltsétek ki értelemszerűen a következő táblázatot!

HOGYAN ÁRT A DIKTATÚRA	
a művészek	a közönségnek?

15/6a POLITIKAI VICCEK

SZOVJET–MAGYAR KAPCSOLATOK

1957

- Miért testvérünk a Szovjetunió, és miért nem barátunk?
- Mert a barátainkat megválogathatjuk, de a testvérünket nem.

1957

- Azt még valahogy megértem, hogy kevés a borunk, mert a terméstől függ, de hogy miért kevés a hordó, azt már nem!
- Pedig igen egyszerű: csak egy Kádárunk* van, az is az oroszoknak dolgozik.

**Kádár János: Magyarország és a párt első számú vezetője 1956 és 1989 között.*

1958

- Hallottad? Kádár egy kormánykerék nélküli kocsit kapott ajándékba Hruscsovtól.**
- Hát szép-szép, de hogy tud vele közlekedni?
- Távirányítással.

***Hruscsov: Sztálin halála után a Szovjetunió irányítója*

1963

- Milyen Kádár új telefonja, amit az oroszoktól kapott?
- Csak kagylója van, beszélni nem lehet bele.

Feladat

A viccek mely elemei utalnak arra, hogy a Szovjetunióval való kapcsolatunk nem a szabad választáson, önkéntességen alapult?

A felsorolt viccek forrása, ha külön nincs megadva:
História, 1995/ 9–10. és História, 1996/9–10.

15/6b POLITIKAI VICCEK

A MAGYAROK VÉLEMÉNYE AZ OROSZOKRÓL

1957

- Végül is hogy sikerült Sztálin szobrát ledönteni 1956-ban?
- Letettek elé egy karórát, és amikor lehajolt, hatalmas erővel fenékbe rúgták.*

**A második világháborúban a Magyarországon harcoló szovjet katonák akiről csak lehetett, arról levették a karórákat.*

1957

- Egy vevő egy illatszerboltban hőmérőt kér. Eléje tesznek egy osztrák és egy orosz gyártmányút, mire a vevő habozás nélkül az osztrákért nyúl. Az eladó megjegyzi:
- Kérem, az orosz ugyanolyan jó, és még olcsóbb is.
 - Lehet, de az oroszot nem lehet lerázni.

1957

- De hát hogy fogja a Lajka* az űrben kibírni?
- Na, hallod? Ha a Szovjetunióban eddig kibírta!

**Egy műholdban – kísérleti állatként – küldték fel az űrbe Lajka nevű kutyát*

Az okos és elővigyázatos Grün 100 000 forintot akar befektetni.

- „Hagyja itt a pénzét, mi jó kamatot fizetünk érte és vigyázunk rá!” – mondja a takarékpénztár igazgatója.
- „De mi történik, ha csődbe jutnak?” – kérdezi a félős Grün.
- „Értünk kezességet vállal a Nemzeti Bank és a magyar kormány.”
- „És ha azok is tönkre mennek?”
- „Az lehetetlen, mert értük a szovjet kormány vállal garanciát.”
- „Ez mind szép és jó – válaszol az elővigyázatos befektető –, de ha ők is befuccsólnak?”
- „De Grün úr, nem érne meg ez Önnek 100 000 forintot?”

André Kosztolany *Tőzsdepszichológia*

Feladat

Milyennek látják a magyarok az orosz (szovjet) embereket? Milyen elemek utalnak a viccekben arra, hogy a magyarok szeretnék megszabadulni a szovjet elnyomástól?

A felsorolt viccek forrása, ha külön nincs megadva:
História, 1995/ 9–10. és *História*, 1996/9–10.

15/6c POLITIKAI VICCEK

ELNYOMÁS

1957

Két rab összekerül a börtönben, beszélgetnek:

- Te miért kerültél ide?
- Izgatásért: szidtam a rendszert. És Te?
- Nyugtatásért: azt mondtam, úgysem tart ez már sokáig.

1972

Nixon, amerikai elnök Bukarestbe látogat, a hivatalos tárgyalások után fesztelen beszélgetést folytat Ceaușescuval, Románia kommunista vezetőjével. Az utóbbi kezdi a beszélgetést:

- Elnök úrnak mi a hobbija?
- Gyűjtöm a rólam szóló vicceket. És Ön?
- Én pedig azokat, akik rólam vicceket mondanak.

1963

A söntésben hárman ülnek egy asztalnál, mélyen hallgatnak. Az egyik szótlánul, lemondóan legyint, a másik hatalmasat sóhajt, a harmadik undorral köp egy nagyot. Valaki átszól a szomszéd asztaltól:

- Jobb lesz, ha abbahagyják a politizálást!

1973

Egy társaságban a hangulat tetőpontján a közismert tréfamester megszólal:

- Na, mondhatok vicceket?
- Mire a háziasszony visszakérdez:
- A gyerekeket vagy a párttitkárt küldjem ki?

1973

Mi a különbség a demokrácia és a népi demokrácia között?

- Ami a zubbony és a kényszerzubbony között.

Feladat

Milyen elemek utalnak a viccekben arra, hogy az elnyomás az egész társadalmat érintette?

A felsorolt viccek forrása, ha külön nincs megadva:
História, 1995/9–10. és *História*, 1996/9–10.

15/6d POLITIKAI VICCEK

TERMELŐSZÖVETKEZETEK SZERVEZÉSE

1960

Két bizalmas jó barát kölcsönösen megfogadja egymásnak, hogy semmiféle erőszaknak nem engednek, nem lépnek be a tsz-be. Az eredményes agitáció és szervezés után hónapok múlva találkoznak ismét:

- Hallom, te is csak beléptél! Mikor?
- Hát én az ankét után.
- Milyen ankét után?
- Kaptam *an két* pofont, hogy azonnal aláírtam.

1961 A tsz-szervezés befejezése körüli időkből

- Hallottad? Parasztküldöttség megy a Szovjetunióba Rákosiért*?
- Mit akarnak vele?
- Haza akarják hívni, hogy újra ossza fel a földet.

*Rákosi Mátyás volt a Magyar Kommunista Párt vezetője az 1945-ös földosztás idején

1962. Korabeli gúnydal a tsz-ről:

„Beléptem a tszcs*-be, twist!**
 Bevittem a tehénkémet, twist!
 Hadd tudja meg az a barom,
 Milyen is a közös vagyon, twist!”

*A tszcs a termelőszövetkezeti csoport rövidítése

**A tsz-szervezés befejezése egybeesett az angol eredetű, gyors ütemű és élénk mozgással járó twist nevű tánc és zene népszerűségével.

Feladat

Vajon miért erőltették a tsz-ek szervezését?

Mit szerettek volna a parasztok a termelőszövetkezetek helyett?

A felsorolt viccek forrása, ha külön nincs megadva:
História, 1995/ 9–10. és *História*, 1996/9–10.

15/6e POLITIKAI VICCEK

ÁRUHIÁNY

1961

- Mi a különbség Gagarin*, a szilva és a sertéshús között?
- Gagarinnak híre, a szilvának hamva van, a sertéshúsnak se híre, se hamva.

* Ez év áprilisában Jurij Gagarin elsőnek repült a világűrbe

1963

- Mi lenne, ha nem lenne szocializmus?
- Minden!

1968

- Mi történik az esetben, ha a Szaharában is bevezetik a szocializmust?
- Tíz év múlva importálni fogják a homokot.

1972

- Mi a konyak?
- A dolgozó nép itala, melyet a munkásosztály és a vele szövetséges parasztság nevében az általuk megbízott vezetők fogyasztanak.

1972

Hosszú sor kígyózik egy élelmiszerbolt előtt. Egy arra haladó járókelő megkérdezi a sor elején álló férfitől:

- Mondja, mit lehet itt kapni?
- Hát..., ha элем áll: egy pofont, ha pedig a legvégére, már legfeljebb csak egy náthát.

Feladat

Milyen elemek utalnak a viccekben arra, hogy a kommunista politikusok által hirdetett társadalmi egyenlőség nem létezett! Mit tartanak a viccek „alkotói” az áruhiány okának?

A felsorolt viccek forrása, ha külön nincs megadva:
História, 1995/ 9–10. és *História*, 1996/9–10.

15/6f POLITIKAI VICCEK

MINDENNAPOK

1959

Egy vidéki paraszt bácsi böngészi a feliratokat a klinika folyosóján, de sehogyan sem tud eligazodni. Végre egy orvoshoz fordul.

- Doktor úr, tessék már nekem megmondani, merre van a szemfülészet?
- Bácsikám, ilyen nincs! Van külön szemészet és van fülészet.
- De nekem egyszerre kell mind a kettő, mert nem azt látom, amit hallok, és nem azt hallom, amit látok.

1962

A párttitkárnak jelentik, hogy a Kovács vallásos életet él, holott ugyanakkor aktív tagja is a pártnak. Bekéreti.

- Azt hallottam, hogy rendszeres templomlátogató vagy. Igaz?
- Igen, de ugyanilyen szorgalmasan eljárök minden aktíva- és egyéb gyűlésre is.
- Ráadásul még egyházi adót is fizetsz, pénzt dobsz a perselybe, és el nem mulasztod, hogy külön alkalmakkor is ne adakozzál.
- Igen, de ugyanilyen rendszeresen fizetem a tagdíjat, és minden más célra is adok.
- Látták, hogy megcsókoltad a feszületen függő Krisztus lábát.
- A tiédet is megcsókolnám, ha a hitedért keresztre feszítenének.

1970-es évek

A választások napjára szesztilalmat rendelnek el. Magyar Miska megkérdezi a barátjától:

- Tudod-e, mi a tilalom különös oka?
- Hogy az emberek józanul menjenek szavazni.
- Igaz, de a teljes igazság az, hogy alkoholos mámorban sokan talán két pártot látnának, és így nem tudnák, hogy melyikre szavazzanak.

Feladat

Milyen képet rajzolna a viccek a hazai választási rendszerről?
A magánéleti mely területeibe próbált beavatkozni a politika?

A felsorolt viccek forrása, ha külön nincs megadva:
História, 1995/ 9–10. és *História*, 1996/9–10.

15/7a MÁSIK VILÁG – MÁS FOGALMAK

FOGALOMKÁRTYÁK

agitációs propaganda

feketevágás

kitelepítés

internálás

osztályidegen

kulák

káder

állami gazdaság

15/7b MÁSIK VILÁG – MÁS FOGALMAK

DEFINÍCIÓS KÁRTYÁK

A szovjet típusú rendszer a számára nem kívánatos személyeket kilakoltatta, és kényszerlakhelyre költöztette meghatározott súlyú ingatlanjával együtt. Budapestről 12 ezer személy távolítottak el így. Részben ezzel oldották meg a párttagok lakáshoz juttatását.

Osztályellenségnek nyilvánított személyek kényszermunkára hurcolása tábori körülmények közé. A szállásra kijelölt barakképületek minden komfortot nélkülöztek.

Az alkotmányban is rögzítették, hogy az ország a munkások és a parasztok állama. Aki saját maga vagy szülei révén gazdag birtokos, gyáros, kereskedő, ügyvéd stb. foglalkozású volt, az gyanús volt, akiről feltételezték, hogy a nép ellensége lehet, és ennek megfelelően bántak vele.

Gazdagparaszt jelentésű orosz szó. Osztályidegennek számít. Adózással és más jogtalan eszközökkel államilag igyekeznek tönkretenni őket. Gyakran hozzájuk szállásolják be a kitelepítetteket. Vagyonelkobzással és kitelepítéssel is büntethetik őket.

A párt vagy egy párt által ellenőrzött szervezet munkatársa, akit a párt iránti hűsége, megbízhatósága miatt neveztek ki. Általában képzetlen, gyenge képességű személyek.

Mezőgazdasági nagyüzem. A földet az állam biztosítja, és elő is írja, hogy miből, mennyit kell termeszteni. A fizetések alacsonyak, kevés a gép. Vezetőjét pártkáderekből nevezi ki a párt.

Tiltott disznóölés. A parasztságnak a saját maga által megtermelt állatokat is csak akkor volt szabad levágni, ha már teljesítette beszolgáltatási kötelezettségét, azaz megfizette a magas mértékű természetbeli adót, és írásos engedélyt kapott rá. A feketevágáson ért embertől a leölt állatot elkobozták, pénzbüntetéssel sújtották. Ugyanakkor az ötvenes években falun húshoz boltban egyáltalán nem lehetett hozzájutni.

Politikai felvilágosító kampány. Tömeges meggyőzés céljával folytatott beszéd, műsor, újságcikk. A párt eszméit, jelszavait, céljait terjesztő tevékenység. „Agit.propos” főállásban is lehetett valaki, pártoktatást és agitációt irányító párttag személyében.